

SIİRT ARAPÇASI'NDAKİ DEYİMLER VE MESELLERİN FİLOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Sedat AKAY*

Özet

Atasözleri bir milletin tarih boyunca edindiği tecrübelerini, kimliğini yansıtan değerleri ve kültürünü süzgeçten geçirerek yeni nesillere aktardığı eşsiz bir hazinedir. Aynı zamanda bir milletin yaşantısı, duyguları, geçmişine ışık tuttuğu gibi, dilinin yapısı hakkında bilgi sahibi olmanın şifreleridir.

Bütün toplumlarda olduğu gibi, Anadolu'da yaşayan çeşitli din, dil ve kültüre mensup vatandaşların da kendine özgü deyim ve atasözleri vardır. Bunlardan birisi Siirt'te yaşayan Arapların oldukça zengin birikimini yansıtan ve kendine has Arap lehçesiyle söylenmiş deyim ve atasözleridir.

Bu makale Siirt Arap atasözlerinin anlam boyutunun yanında morfolojik, sentaks ve fonetik yönünden incelenmesi ile Fasih/standart Arapça ile karşılaştırma yapılarak, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulması amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siirt, Folklor, Atasözü, Arapça

Gönderilme Tarihi: 01.05.2019

Kabul Tarihi: 16.06.2019

* Öğr. Görevlisi, SİÜ, Yabancı Diller Yüksekokulu, sedatakay56@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2210-7696

PHRASES IN SİİRT ARABIC DIALECT AND PHILOSOPHICAL PROBLEMS

Abstract

The proverbs are unique thesaurus of experience that a nation has got along its history and by reflecting its identity and filtering its culture carries it to next generations. Meanwhile it is the codes of the language by which its life style, senses, language and structure is illuminated. As in all societies, many of our citizens living in Anatolia own different languages, cultures, proverbs and idioms. One of those languages is Arabic language that has its own rich culture, dialect, idioms and proverbs. In this study the meaning of some Arabic proverbs are given and their syntax, and morphologic dimensions are examined. And Arabic proverbs and idioms of Siirt are compared with proverbs and idioms in Pure Arabic. So the similarities and differences of two dialects are examined.

Key words: *Siirt, Folklor, Proverb, Arabic*

GİRİŞ

Her toplumun kendine ait atasözleri ve deyimleri vardır. Bunlar o toplumun yaşam tarzını, kültürünü, dilini ve geleneklerini yansıtır. Atasözleri ve deyimler aynı zamanda dil ve kültürün taşıyıcısı, hafızası konumundadır.

Anadolu çok eski tarihlerden beri çeşitli din, dil ve kültüre sahip milletlere ev sahipliği yaptığı gibi, birçok lehçenin konuşulduğu ve bunun hoş görüşle karşılandığı bir yurt olmuştur. Bu kültürel mirasın birisi de yüzyıllardır bu topraklarda yaşayan ve atalarından aldığı mirası nesilden nesile sözlü olarak aktaran Siirt Araplarının kullandığı Siirt Arapçası ve edebî ürünleridir.

Atasözlerinin kalıplaşmış olması ve şiirsel özellikler taşıması sebebiyle insanları etkilemesi ve akılda kalması daha kolaydır. Bunlar sözlü olarak aktarıldığı için de kayıt altına alınması ve gelecek nesillere aktarılması son derece önemlidir. Siirt Araplarının geçmişten günümüze kadar taşıdıkları bu mirasın, yeterince incelenip araştırıldığını söylemek mümkün değildir. Ayrıca bu konuda yapılan çalışmalarda deyim ve mesellerin, sadece Latince veya sadece Arapça olarak yazılması, çalışmanın kapalı bir muhit içinde kalmasına, etki sınırlarının daralmasına yol açmaktadır. Bu yüzden her iki dilin beraber kullanılarak Fasih Arapça ile de karşılaştırma yapılması daha faydalı olacaktır.

1-Deyim ve Meseller

Arapçada mesel (çoğulu emsal) “benzemek, benzeri olmak” manasındaki مَثَل/musul kökünden türemiş bir sıfat olup “benzeyen” demektir. Misil de aynı anlamda kullanılır. Mesel ayrıca “sıfat, vasıf, söz, ibret ve kıssa” manalarına gelir. Mesel: “Açıklamak amacıyla benzeri hakkında söylenen söz” şeklinde de tanımlanmıştır.

Mesel, atalardan gelen ve onların yüzyıllar içindeki deneyim ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini değişmez kalıp ve klişeleşmiş özlü sözlerle öğüt ve hüküm içerecek biçimde yansıtan, lafzı ve anlamı beğenilerek nesilden nesile aktarılan, çoğunlukla asıl durumuna benzeyen halleri açıklamak ve örneklemek amacıyla kullanılan anonim mahiyetteki özdeyiştir. (Durmuş, 2004: 293)

2-Anadolu'da Konuşulan Lehçeler ve Sözlü Kültür Ürünleri Hakkında Yapılan Çalışmalar

Batı ülkelerinde diyalektoloji ve sözlü kültür çalışmaları konusunda yoğun faaliyetler yapılmakta, enstitüler kurulmakta ve azımsanmayacak fonlarla desteklenmektedir.

Anadolu'daki Arapça lehçeleri ve edebi ürünleriyle ilgili ilk araştırmalar batılılarca yapılmıştır. Son yıllarda bu gelişmelerin etkisiyle yerli bilim adamı, yazar, akademisyen ve araştırmacıların, konu üzerine eğilmesi sonucunda birtakım ürünler ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalara örnek olarak konumuzla ilgili:

Abdulhadi Timurtaş (2016)'ın; “*Siirt Arapçasında Halk Atasözleri*”, Ahmet-Fatih Arıtürk (2003)'ün; “*Siirt'le İlgili Anekdötler*”, Ayhan Mergen(2017)'in, “*Siirtlinin Gönlünden Diline Yansıyan Atasözleri ve Deyimler*”, Mehmet Şirin Çıkar-Abdülhadi Timurtaş (2009)'ın; “*Siirt Yöresinde Kullanılan Arapçanın Temel Özellikleri*”, Necim Gül'ün; ” *Siirt Arapçasını Kurtarmak*”, M. Şefik Görgin(2014)'in; ”*Arapça Qêltu Lehçesi Siirt Arapçası 'Arabi l-Welêyê*” ve Yaşar Acat'ın; ”*Muhallemi Lehçesinde Kullanılan Atasözü Ve Deyimlerin Siirt Arapçasında Kullanılan Atasözü Ve Deyimlerle Karşılaştırılması*” adlı çalışmaları zikredilebilir.

3-Siirt Deyim ve Mesellerinin Filolojik Özellikleri

Mesellerin filolojik ve edebi özelliklerinin başında değişmez kalıp ve klişeleşmiş ifade olmaları gelir. Meselin aslî formu her yerde ve herkes tarafından korunarak tekrar edilir. Hatta mesel lügat, sarf ve nahiv kurallarına aykırı da olsa değiştirilmez. Aslî formu koruma zarureti sebebiyle mesellerde lügat ve gramer kurallarına aykırılığa ve kıyas dışı hususlara sıkça rastlanır. Halk mesellerinin tamamına yakını bu türdendir. (Durmuş, 2004: 296)

Bu başlıkta Siirt Arapçasında kullanılan meseller/atasözleri –öncelik ve özellikle- şekil, ses bilgisi ve cümle dizimi yönünden incelenmeye tabi tutulmuş, Latince transkripsiyonu yapılmıştır. Siirt lehçesinin Arapça yazımında, Fasih Arapçaya en yakın yazılış biçimi verilmiş olup vokaller hareketlerle gösterilmiştir. Fasih Arapçada ise tam karşılığı değil; hangi isim, edat veya fiile denk geldiği verilmiş, böylece isim, fiil ve edatlarda meydana gelen değişiklikler, telaffuz farklılıkları ile Siirt Arapçasının cümle yapısı gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Transkripsiyonda Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi (DİA) sistemi esas alınmıştır. İmâle “*é*” ile gösterilmiştir. Siirt Arapçası için “*Sa*”, Fasih Arapça için “*Fa*”, Latince transkripsiyon için “*La*” kısaltmaları kullanılmış, müennes/dişil kelimeler[d] ile gösterilmiştir.

No: 1

Sa: *أَللَّهُ كِلْ عَرَفَ فِي الْحَيَّةِ حَطَّ إِجْرِيَا فِي جُورَفَا*

La: *Alla kil araf fi 'l-hayyé haç icreye fi cõfê*

Siirt Arapçası'ndaki Deyimler ve Mesellerin Filolojik Özellikleri

Fa: *أَللَّهُ قَدْ عَرَفَ فِي الْحَيَّةِ حَطْرَ رَجُلِيهَا فِي جَوْفِهَا*

Anlam: Allah yılanın ne olduğunu bilmiş; ayaklarını karnına koymuş. Kötü niyetli olup ta elinde bir güç bulunmayan kişiler için kullanılan bir deyimdir. (Acat, 2017: 251; Gül, 2013: 103; Mergen, 2017: 27; Timurtaş, 2012: 106)

Alla: Allah

Kil/كـ: *كـ* terkiibinden oluşmaktadır. Sa. da “كـ”, “قد” gibi pekiştirme işlevi görmektedir. Kamerî harflere bitiştiğinde “lam” harfî ile telaffuz edilir. Şemsî harfle başlayan kelimelerde ise vasledilerek/ulanarak telaffuz edilir.

araf (bilmiş): Sa. da mazi fiil, Fa. daki gibi fetha üzere mebni olmayıp genellikle sakin olarak gelir.

fi l hayyê (yılanı): Burada *في*/fi, öncesindeki *عَرَفَ*/araf fiiline yardımcı olarak gelmiştir.

ḥaṭ: Koymuş

icreye (ayaklarını): [Fa: *رَجُلِيهَا*/ricleyhê] Fa. da bir isim, fiil veya edata bitişen zamirlerdeki “he” sesi, Sa. da hafzedilir veya “v”/و “ye dönüşür. Fakat harekesi med ile telaffuz edilir. Örneğin *لَهُ* < *لُو*, *كُتَابُهَا* < *كُتَابَا* şekline dönüşür.

fi cofe (Karnına): *في*/fi: En fazla kullanılan harf-i cerlerdendir. Anlam bakımından:

a. Zaman ve mekan zarfı manasındadır. “-e, -a, -de, -da” şeklinde tercüme edilir.

b. “Mevcut, vardır” manasında kullanılır. Bu durumda genellikle cümle başında kullanılır. Burada ikinci manada kullanılmıştır.

Cofe: [Fa: *جَوْفِهَا*/cevfehê] Sonundaki *h*/ه sesi düşmüştür. Ayrıca Sa. da kelime ortalarındaki *v*/و sesi sakin olduğunda genellikle “o” şeklinde telaffuz edilmektedir.

Ör: *يَوْم*/yevm → *يَوْمٌ*/yovm(gün), *موت*/mevt → *مُوتٌ*/movt(ölüm)

No: 2

Sia: *بِنْتِ الْبَيْتِ إِىَ عَوْرَا*

La: *Binti 'l beyt iyé avrâ*

Fa: *بنت البيت هي عوراء*

Anlam: Evin kızı kördür. İnsanlar yakınında bulunan varlıkların kıymetini bilmez anlamın da kullanılır. (Gül, 2013: 103; Mergen, 2017: 110; Timurtaş, 2012: 96)

بِنْتِ /*Binti'l-beyt* (Evin kızı): Burada *الْبَيْتِ* /*el-beyt* (ev) kelimesi, *بِنْتِ* /*bint(kız)* kelimesini tamlamaktadır. Dolayısıyla *الْبَيْتِ* /*el-beyt* (ev) kelimesi tamlayan; *بِنْتِ* /*bint(kız)* kelimesi ise tamlanandır.

İyé (o, -dır, -dir): Sa. da cümlede belirtme eki olarak, şahıs kipleri (*أُو* /*uvé* /*iyé*, *إِنَّه* /*inné* vb.) kullanılır. Bunlar cümlede kişi veya kişileri belirtmekten ziyade “-*dır*, -*dir*, -*dırlar*, -*dirler*” manasında kullanılmaktadır. Bunun yanısıra şahıs kiplerinin başında bulunan /ha harfi /elif” e dönüşür. Burada *هِي* /*hiye*, *أُو* /*iyé* ye dönüşmüştür.

avrâ (Kör)[d]: [Fa *عوراء* / *avra*] Sa. da kelime sonunda bulunan *ء* /hemze düşürülüp, telaffuz edilmemektedir.

No: 3

Sa: *الْجَاهِلُ أَوْ أَخُو الْمَجْنُونِ*

La: *Îl- cêhêl uvé ehu'l- mecnûn*

Fa: *الجاهل هو أخو المجنون*

Anlam: Cahil, delinin kardeşidir. ”Cahil insanla muhatap olma!” anlamında kullanılır. (Timurtaş, 2012: 95)

Îl-cêhêl (*cahil*): Sa. da isimler Fa. da olduğu gibi başına *ال* /*el* takısı getirilerek marife yapılmaktadır. İsme getirilen bu ek, *إِل* /*il* şeklinde telaffuz edilmektedir. (Cengiz, 2018: 244)

Uvé (o, -dır): Sa. da cümlede belirtme eki olarak, şahıs kipleri (*أُو* /*uvé* /*iyé*, *إِنَّه* /*inné* vb.) kullanılır. Bunlar cümlede kişi veya kişileri belirtmekten ziyade “-*dır*, -*dir*, -*dırlar*, -*dirler*” manasında kullanılmaktadır. Bunun yanısıra şahıs kiplerinin başında bulunan *ء* /ha harfi /elif” e dönüşür. Burada *هو* /*hüve*, *أُو* /*uvé* ye dönüşmüştür.

ehu'l-mecnun: Burada *الْمَجْنُونِ* /*el-mecnun* (deli) kelimesi, *عَهْ* /*eh* (kardeş) kelimesini tamlamaktadır. Dolayısıyla *الْمَجْنُونِ* /*el-mecnun* (deli) kelimesi tamlayan; *عَهْ* /*eh* (kardeş) kelimesi ise tamlanandır.

No: 4

Sa: *الْحَيْطَانُ لِيَهْنَ آوَانِي*

La: *Îl hîtan lihén evêni*

Fa: الحيطان لهن أذان

Anlam: Duvarın kulağı var. Türkçede “yerin kulağı var” şeklinde kullanılan deyimle aynı anlamda kullanılmaktadır. (Gül, 2013: 104; Mergen, 2017: 96; Timurtaş, 2012: 95)

İl hîṭân (duvarlar): Sa. da isimler Fa. da olduğu gibi başına elif-lam/ ال takısı getirilerek marife yapılmaktadır. İsme getirilen bu ek, il/إِ şeklinde telaffuz edilmektedir.

lihén(onların):

evênî (kulaklar): Dil ünsüzlerinden olan *ẓ/ẓ* sesi Sa. da kullanılmamakta ve çoğunlukla *v/v* veya *z/z* gibi farklı bir sese dönüştürülerek telaffuz edilmektedir. Fa. da *üzn/أذن* kelimesi, Sa. da *iven/إِوَن* şekline dönüşmüştür. (Timurtaş-Çıkar, 2018: 208; Cengiz, 2018: 234)

No: 5

Sa: دُونَا مِنْ عُونَا

La: *Dudnê min udnê*

Fa: دودنا من عوننا

Anlam: Kurdumuz dalımızdandır. “Ağacı kesen baltanın sapı da ağaçtandır” deyiimiyle aynı anlamdadır. (Acat, 2017: 251; Mergen, 2017: 106)

Dudnê (kurt, solucan, tırtıl): Kelimenin sonundaki *nâ/nê*, aitlik eki olup “bize ait, bizim” anlamlarını ifade etmektedir.

min (-den, -dan): Sa. da bu cer harfi tam olarak telaffuz edildiği gibi, şemsî bir harfe bitiştiğinde “n” sesi, bitiştiği sese dönüşebilmektedir. Burada cins ve türünü bildirip “-den, -dan” anlamını vermektedir

udnê (sopa, dal): Kelimenin sonundaki *nâ/nê*, aitlik eki olup “bize ait, bizim” anlamlarını ifade etmektedir.

No: 6

Sa: دِنْيَاةَ الدُّنْيَا مَا فِينَا لَا فَرَحَهُ وَ لَا هَنَّا

La: *Dinyéti 'l- fenê mê fîyê lê ferḥa û lê henê*

Fa: و لا هناء الدنيا الفانية ما (ليس) فيها لا فرحة:

Anlam: Fani dünyada ne mutluluk ne de afiyet vardır. (Gül, 2013: 103; Mergen, 2017: 215; Timurtaş, 2012: 96)

Dinyéti 'l-fenê (Fanî dünya, kalıcı olmayan): Burada *الْفَنَاءَ/el-fene* kelimesi, *دِينِيَا/dinyé* kelimesini tamlamaktadır. Dolayısıyla *الْفَنَاءَ/el-fene* kelimesi tamlayan; *دِينِيَا/dinyé* kelimesi ise tamlanandır. Bunun yanı sıra *الْفَنَاءَ/el-fene* ve *هَنَا/henê* kelimelerinin sonunda bulunan *ه*/hemze düşürülmüştür.

mê fiyê (içinde yoktur): *مَا/mê*, genellikle mazi fiili olumsuz yapmak için kullanılır. Bazen de bu örnekte görüldüğü gibi, isim cümlesini olumsuzlaştırmak için cümlenin başına Suriye ve başka Arap ülkelerinde olduğu şekilde *مافي/mê fi* ifadesi kullanılır. (Timurtaş-Çıkar, 2018: 216) Burada “yoktur” anlamında kullanılmıştır. Kelime sonunda bulunan zamirdeki *ه*/h sesi düşmüştür.

لَ /Lê: Muzari fiili olumsuz yaptığı gibi isimle birlikte kullanılır. İkileme şeklinde kullanıldığı zaman “ne... ne de” anlamını vermektedir.

ferha: Mutluluk, ferahlık, sevinç

û (ve): İki kelime veya cümleyi birbirine bağlamak için kullanılan atıf /bağ-
laç harfidir. Sa. da aynen Farsça ve Osmanlıcada olduğu gibi “û” şeklinde telaffuz edilmektedir.

lê henê (afiyet, huzur yok): *لَ /Lê* olumsuzluk edatıdır. İkileme şeklinde kullanıldığı için “ne mutluluk ne de afiyet ve huzur var” anlamını vermiştir.

No: 7

Sa: *شِي الْكُوتِي مُوْ يَصِيْبُو شِي*

La: *Şi 'l-kûtî mo 'yşibû şî*

Fa: *شِي كَرِيه لَّا يَصِيْبِيه شِي*

Anlam: Kötüye bir şey olmaz. Türkçede “Acı patlıcanı kırağı çalmaz” deyimiiyle aynı anlamda kullanılmaktadır. (Acat, 2017: 250; Timurtaş, 2012: 107)

Şi 'l-kûtî (Kötü şey): *شِي/şî* Fa. daki *شِي/şey'* kelimesinin telaffuz şeklidir. /kutî Türkçeden geçmiş “kötü” kelimesinin telaffuzudur.

مُو/Mô: Muzari/geniş-şimdiki zaman fiilini olumsuz yapmak için kullanılır. Mısır Arapçasında da bu şekilde kullanılmaktadır. (Mohammad, 2015: 206)

yışibû (isabet eder): Sa. da muzari fiilin sonu daima sakın okunup, ilk harfi bazı Arap lehçeleri gibi esreli okunur ki bu olguya “*Teltele*” adı verilir. (Dayf, 1994: 27; el-Kaysî, 2013: 34; Paşa, 2003:86)

şî: Fa. daki *شِي/şey'* kelimesinin telaffuz şeklidir.

No: 8

Sa: *فِي شِي أَصْعَبُ مِنْ شِي*

La: *Fî şî asa 'b min şî*

Fa: (فى هناك) شئ أصعب من شئ (آخر)

Anlam: Beterin beteri var. (Gül, 2013: 102; Timurtaş, 2012: 94)

Fî: Sa. da harf-i cer görevinin yanında, “Mevcut, vardır” manasında da kullanılmaktadır. Bu durumda genellikle cümle başında kullanılır.

as'ab(daha zor): Ef'el/أَفْعَلْ kalıbı, İsm-i tafdil (karşılaştırma ve üstünlük sıfatı) oluşturmak için kullanılır. Bir varlıktaki niteliğin, başka bir varlıktakinden daha fazla veya üstün olduğunu gösteren sıfatlardır.

min: Harf-i cer olup “-den, -den başlayarak” anlamlarını verir.

şî: Fa. daki *şey* kelimesinin telaffuz şeklidir

No: 9

Sa: كَلِّ مَسْكِينٍ فِي تَحْتِهِ سِكِّينٌ

La: *Kil miskîn fî tehtû sikkîn*

Fa: كَلِّ مَسْكِينٍ فِي تَحْتِهِ سِكِّينٌ

Anlam: Her zavallının altında bıçak var. “Ağzında bal olan arının, kuyruğunda zehir vardır” deyimiyile aynı anlamda kullanılmaktadır. (Acat, 2017: 249; Mergen, 2017: 136; Timurtaş, 2012: 105)

Kil: ”Tüm, bütün, her” gibi manalarda kullanılmaktadır. Fa. daki *Kül* kelimesinin telaffuz şeklidir.

miskîn:Zavallı

fî (vardır): Sa. da harf-i cer görevinin yanında, “Mevcut, vardır” manasında da kullanılmaktadır

tehtû (altında): [Fa. /tehtuhu] Yer ve yön zarflarındandır. İsim, fiil veya edata bitişen zamirlerdeki “he” sesi, Sa. da düşürülür. veya” v/ “ ye dönüşür. Fakat harekesi uzatılarak telaffuz edilir. *tehtu*; *tehtû* şekline dönüşmüştür.

sikkîn: Bıçak

No: 10

Sa: لَهُ كِ الشَّبِطِ الْمَنَارَةِ كِلْ حَوْرٌ أَقَارًا

La: *Le ki 'şşabaṭi 'l- minara kil ḥavvor afârâ*

Fa: الذي قد سرق المنارة قد أحضر أرضها

Anlam: Minareyi çalan yerini hazırlamış. “Minareyi çalan, kılıfını hazırlar” deyi-miyle aynı anlamda kullanılır. (Gül, 2013: 89; Mergen, 2017: 197; Timurtaş, 2012: 98)

لئه/le: Fa. daki “الذى” ve çekimli halleri ile diğer ism-i mevsullerin yerine kullanılır. “o kimse ki, -en,- an” anlamlarını verir.

ki’şşabat(çalmış): Sa. da “ك”, “قد” gibi gibi pekiştirme işlevi görmektedir. Kamerî harflere bitiştiğinde “lam” harfi ile telaffuz edilir. Şemsi harfle başlayan kelimelerde ise vasl edilerek telaffuz edilir.

il-minâra/umnâra: Minare

kil havvor(hazırlamış): “ك”, “قد” gibi pekiştirme işlevi görmektedir.(bkz. üst-teki açıklama). Sa. da ض / d harfi; و/v, ف/f, ظ/z harflerine dönüşür. حضر/hağara fiilindeki ض / d harfi و/v harfine dönüşmüştür. Bunun yanısıra lazımı/geçişsiz olan fiilin ortasındaki و/v harfi müteaddî/geçişli yapılmak için şeddelenmiştir.

Afârâ (yerini): Fa. أرؤها/arđaha kelimesindeki ض /d harfi ف/f harfine dönüş-müş ve sonunda bulunan ه/h sesi düşmüştür. أأرؤ/afar kelimesi; أرؤ/arf kelimesin-deki harflerin yer değiştirmiş halidir.

Sonuç

Siirtlilerin günlük yaşantılarında sıklıkla kullandıkları atasözleri ve deyimler ile diğer dillerde kullanılan atasözleri ve deyimler anlam olarak benzerlik göstermekte-dir. Bu olgu bütün dillerin sözlü ve yazılı kültürlerinde son derece tabî bir sonuçtur.

Siirt Arapçası Anadolu ve Anadolu dışında konuşulan Arap lehçeleriyle şe-kil, ses ve cümle dizimi bakımından kıyas edildiğinde, benzer ve ortak yönlerinin çok fazla olduğu; Fasih Arapçadan ise bir takım farklılık ve değişiklikler göster-diği müşahede edilmiştir. Bu farklılıklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1. Fiiller yönünden: Sa. da tesniye/ikili kalıbı bulunmayıp, muzari fiillerin ilk harfi esreli olarak telaffuz edilmektedir.
2. İsimler yönünden: Harf ve hareke değişiklikleri vardır.
3. Fonetik yönünden: Harfler bazı değişikliklere uğramış, bazı harfler kulla-nılmazken, Fasih Arapçada bulunmayan harfler eklenmiştir.
4. İrab yönünden: Fasih Arapçada bulunan çoğu kurallar ihmal edilmiştir.
5. Sözcük yönünden: Özellikle Türkçe ile Farsçada kullanılan çok sayıda kelime ve edat ödünç olarak alınmıştır.
6. Cinsiyet yönünden: Fasih Arapçanın en belirgin özelliklerinden olan fiil ve zamirlerdeki eril ve dişil ayrımları bazı kullanımlarda ihmal edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Arıtürk, A. ve Arıtürk, F. (2003). *Siirt ile İlgili Anekdolar*; Siirt.
- Acat, Y. (2017). “Muhalleme Lehçesinde Kullanılan Atasözü ve Deyimlerin Siirt Arapçasında Kullanılan Atasözü Ve Deyimlerle Karşılaştırılması”. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, (62), 246-253
- Başa, A. T. (2003). *Lehecâtu'l-Arab. Mısır: Mektebetu'l-Sakafiyye*
- Cengiz, E. (2018). *Türkiye'de Konuşulan Arap Diyalektleri*. Ed. Y. Acar. İstanbul: Akdem Yayınları.
- Çıkar., M., Ş. & Timurtaş., A. (2009) Siirt Yöresinde Konuşulan Arapçanın Temel Özellikleri, *Nüsha* 9(28), 87-112
- Gül, N. (2013). *Siirt Arapçasını Kurtarmak*. Ankara: Sage Yayıncılık.
- Dayf, Ş. (1994). *Tahrîfatu'l ammiyye li'l fushâ fi'l kavâid ve'l-binyât ve'l-hurûf ve'l harekât*. Kahire: Daru'l- Maarif
- Durmuş, İ. (2013). “Mesel”. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 31: 293. İstanbul: TDV Yayınları.
- El-Kaysî, M. M. (2013). *Mevsûatu'l Lugâti'l-Ammiyyet'il Bağdâdiyye*. Amman: Daru'l-Edib
- Görgin, M. Şefik. *Arapça Qeltu Lehçesi Siirt Arapçası 'Arabi'l-Welâyê*, Özel Basım, 2014.
- Mergen, A (2017). *Siirtli'nin Gönünden Diline Yansıyan Atasözleri Ve Deyimler*. Siirt: İmge Kitabevi. Şahsi Yayın
- Mohammad, R. (2015). “Bazı Arap Lehçelerindeki Atasözlerinde Geçen Türkçe Kelimeler”. *Dil Araştırmaları* (Güz/17), 199-213.
- Timurtaş, A. (2016). “Siirt Arapçasında Halk Atasözleri”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (30), 89-110
- Timurtaş, A., Çıkar, M. Ş. (2018). *Türkiye'de Konuşulan Arap Diyalektleri*. Ed. Y. Acat. İstanbul: Akdem Yayınları.

